

Vlaams
Parlement

ingediend op **599** (2015-2016) – Nr. 1
14 december 2015 (2015-2016)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen
uitgebracht door Marc Hendrickx

over het VN-Verdrag
inzake rechten van personen met een handicap

Samenstelling van de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen:

Voorzitter: Lorin Parys.

Vaste leden:

Björn Anseeuw, Piet De Bruyn, Jelle Engelbosch, Marc Hendrickx, Lorin Parys, Nadia Sminate;
An Christiaens, Griet Coppé, Katrien Partyka, Valerie Taeldeman;
Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
Michèle Hostekint, Ingrid Lieten;
An Moerenhout.

Plaatsvervangers:

Caroline Croo, Ingeborg De Meulemeester, Lies Jans, Kathleen Krekels, Tine van der Vloet,
Herman Wynants;
Dirk de Kort, Michel Doomst, Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
Ann Brusseel, Freya Saeys;
Els Robeyns, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:

Christian Van Eyken.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Inge Ranschaert en Patrick Vandelanotte, vertegenwoordigers van GRIP.	4
1.	JA zeggen, JA doen	4
2.	Van een caritatieve benadering naar een mensenrechtenbenadering	4
3.	Activiteiten van GRIP binnen het gelijkekansenbeleid	4
4.	GRIP en het VN-Verdrag	5
4.1.	Doelstelling	5
4.2.	De mensenrechtenbenadering of het sociaal mensenrechtenmodel ..	5
4.3.	Full inclusion	6
4.4.	Het VN-verdrag waarmaken	6
II.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van GRIP ...	7
	Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen organiseerde op 3 december 2015 een hoorzitting met vertegenwoordigers van GRIP, Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een Handicap. Deze hoorzitting viel samen met de internationale dag voor personen met een handicap.

I. Uiteenzetting door Inge Ranschaert en Patrick Vandelanotte, vertegenwoordigers van GRIP

1. JA zeggen, JA doen

Het verheugt *Inge Ranschaert* dat de Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen op de internationale dag voor personen met een handicap aandacht wil besteden aan het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. GRIP wil werk maken van de implementatie van het verdrag en heeft daarom een brochure 'JA zeggen, JA doen' uitgewerkt, met een aantal handvaten (zie [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be). De brochure is een reisgids voor parlementsleden en beleidsmakers bij de implementatie van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Een verdrag ratificeren is immers nog maar een begin. Het verdrag moet in de praktijk ook worden uitgevoerd. Dus niet alleen JA zeggen, maar ook JA doen.

2. Van een caritatieve benadering naar een mensenrechtenbenadering

GRIP stelde de voorbije decennia een mindshift vast in verband met de kijk op een handicap. Waar personen met een handicap historisch gezien werden beschouwd als ontvangers van zorg, worden zij in toenemende mate erkend als mensen met gelijke rechten.

Het zijn in de eerste plaats personen met een handicap zelf die hun plaats in de maatschappij claimen en die aansturen op een paradigmashift. En zij sluiten daarbij aan bij de andere emancipatiebewegingen als de beweging voor vrouwenrechten, kinderrechten, rechten voor etnisch-culturele minderheden enzovoort.

De shift van een caritatieve benadering naar een mensenrechtenbenadering kreeg juridisch vorm op het hoogste niveau door het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Onder sterke impuls van verenigingen van mensen met een handicap, werd dit verdrag aangenomen door de Verenigde Naties in 2006. België ratificeerde dit verdrag in 2009. Deze ratificatie is evenwel slechts een beginpunt geweest. De principes van het verdrag moeten verder concreet gemaakt worden. Deze internationale dag van de rechten van personen met een handicap grijpt GRIP graag aan om iedereen daarover aan te spreken.

3. Activiteiten van GRIP binnen het gelijkekansenbeleid

GRIP werd 15 jaar geleden opgezet als mensenrechtenbeweging van en voor personen met een handicap die ijvert voor gelijke rechten en gelijke kansen voor personen met een handicap. De organisatie komt dus op voor inclusie, waarbij mensen met een handicap, op gelijke voet met andere mensen, ten volle kunnen deelnemen aan de maatschappij. De pijlen worden daarbij gericht op het beleidsniveau en op het sensibiliseren van de brede maatschappij.

Heel belangrijk voor GRIP is de erkenning die het krijgt vanuit het beleid, wat concreet vorm krijgt in een nominatumsubsidie vanuit Gelijke Kansen. Een duurzame werking als mensenrechtenorganisatie voor personen met een handicap zou zonder deze subsidie niet mogelijk zijn. De realisatie van de brochure 'JA zeggen, JA doen' is bijvoorbeeld enkel mogelijk geweest door die subsidie vanuit het gelijkekansenbeleid.

GRIP situeert zich dus binnen het gelijkekansenbeleid. De Commissie voor Wonen, Armoedebelief en Gelijke Kansen is dus de uitgelezen plaats om de brochure voor te stellen. Handicap is immers een speerpunt van het gelijkekansenbeleid, naast toegankelijkheid, gender, holibi's en transgender. Het is bovendien essentieel dat handicap deel uitmaakt van dit gelijkekansenbeleid. Het is vanuit het Vlaamse beleid een 'good practice', want het toont aan dat handicap een zaak is van mensenrechten en dat dus niet alleen een welzijnsbenadering nodig is, maar een gecoördineerd beleid vanuit een gelijkekansen- en gelijke-rechtenbenadering.

Het is in deze context ook dat de coördinatie van de implementatie van het verdrag op Vlaams niveau is toegewezen aan Gelijke Kansen. In termen van het verdrag spreekt men dan van een 'focal point'. En de open coördinatiemethode, waar men nu de actieplannen voor aan het opmaken is, wordt dus ingezet als transversale aanpak om het verdrag uit te voeren.

4. GRIP en het VN-Verdrag

Ter illustratie geeft Inge Ranschaert enkele voorbeelden van acties die GRIP voerde in verband met het verdrag. Er zijn sensibiliseringsacties zoals de actie 'We staan sterker dan we denken' waarbij personen met een handicap worden geïnformeerd over het verdrag. Er werd een schaduwrapport ingediend bij het VN-Comité in Genève. En er werden werkforums georganiseerd rond inclusief onderwijs, tewerkstelling, beeldvorming en ondersteuning, waarbij de betekenis van het verdrag verder werd uitgediept. Dit verdrag wordt ook verder uitgediept in de brochure 'JA zeggen, JA doen'. Toch wil GRIP de aandacht vestigen op een aantal belangrijke elementen: de doelstelling van het verdrag, het sociaal mensenrechtenmodel, full inclusion en het verdrag waarmaken.

4.1. Doelstelling

Het verdrag vertrekt vanuit de vaststelling dat personen met een beperking nog steeds geconfronteerd worden met discriminatie en achterstelling. Daarom stelt het verdrag voorop dat personen met een handicap recht hebben op een gelijkwaardige participatie aan de samenleving en een kwaliteitsvol bestaan.

Het is belangrijk deze doelstelling voor ogen te houden. Er wordt immers te vaak van uitgegaan dat alles toch ok is voor mensen met een beperking. Inge Ranschaert moet bijvoorbeeld voor haar werk soms meerdere keren per week de trein nemen. Het NMBS-systeem vereist voor rolstoelgebruikers dat 24 uur vooraf wordt gereserveerd, maar dat is geen eenvoudige zaak. Er moet heel wat tijd worden geïnvesteerd in die reservaties die in feite de vrijheid beperken. Een kerstfeestje op het werk heeft bijvoorbeeld een beginuur, maar het einduur hangt af van de sfeer en inspiratie van het moment. Wanneer ga je naar huis? Neem je de laatste trein terug? Het is met andere woorden zeer moeilijk om alles vooraf te reserveren.

Discriminatie en achterstelling is ook in Vlaanderen nog een dagelijkse realiteit.

4.2. De mensenrechtenbenadering of het sociaal mensenrechtenmodel

Er zijn verschillende manieren om naar handicap te kijken. Dit komt in de brochure ook aan bod. Het verdrag legt de nadruk op een paradigmashift. Men heeft het over een verschuiving van een 'medisch model naar een sociaal mensenrechtenmodel'. Dit houdt in dat de overstap moet worden gemaakt van 'zorgen voor mensen met een handicap' naar 'ervoor zorgen dat ze ten volle kunnen deelnemen aan de maatschappij'. Die andere benadering is heel

wezenlijk: het verdrag vraagt om 'niet zomaar' iets te doen voor mensen met een beperking, maar om dit te doen vanuit de juiste visie.

Een reportage van de VRT deze week over 'Beroepen zonder grenzen' handelde over vier mensen die in hun dagelijks beroep in Vlaanderen werken met mensen met een verstandelijke handicap. Zij gingen aan de slag in een voorziening voor mensen met een verstandelijke handicap in Servië. Schrijnend, confronterend, het zoveelste bewijs dat een verdrag meer dan nodig is. Maar niet alleen in Servië ..., ook in hier in Vlaanderen.

Reportagemakers moeten bijvoorbeeld ook meer aandacht hebben voor het gebruiken van de juiste termen. In dezelfde reportage gebruikte men 'minder-validen', 'andersvaliden', 'mensen met een beperking'. Er is dus ook in Vlaanderen nog werk aan de winkel om op een emancipatorische manier te praten met en over mensen met een handicap.

4.3. Full inclusion

Het perspectief dat het verdrag naar voren schuift is 'full inclusion' of volledige inclusie. Het is belangrijk om dit voor ogen te houden en te onderkennen dat dit in Vlaanderen nog niet is gerealiseerd. Dat kan best confronterend zijn, want volledige inclusie betekent dat alle mensen met een handicap deelnemen aan het gewone leven, wonen te midden van de maatschappij, naar de gewone school gaan, werken in de reguliere economie. Vlaanderen kent evenwel een traditie van segregatie. Niet vanuit slechte wil, maar vanuit een doorgedreven zorgdenken.

Welk antwoord moet aan een ouder worden gegeven die zijn kind met een beperking wil inschrijven in het gewoon onderwijs, een enthousiaste school vindt, maar door een gebrek aan ondersteuning op maat toch de boodschap krijgt dat de aanpassingen niet proportioneel zijn?

Of wat te zeggen aan een jonge twintiger met een verstandelijke handicap die als een van de pioniers inclusief onderwijs heeft afgewerkt, maar de stap naar inclusieve tewerkstelling niet kan waarmaken omdat de enige ondersteuning die Vlaanderen biedt, het aanbod is van een dagcentrum?

4.4. Het VN-verdrag waarmaken

De ratificatie van het verdrag brengt verplichtingen met zich mee voor de overheid. Het is geen vrijblijvende verklaring want een verdrag is afdwingbaar.

De juridische betekenis van het verdrag wordt ook toegelicht in de brochure. Het komt er in essentie op neer dat de rechten vanuit het verdrag omgezet moeten worden in nationale wetgeving en regelgeving en dat men deze rechten afdwingbaar moet maken. En daar hebben parlementsleden een sleutelrol. Zij zijn immers verantwoordelijk voor het tot stand komen van wetten en decreten, en voor de controle op de uitvoering en toepassing ervan. De brochure bevat hierover enkele suggesties.

Vorig jaar werd België ondervraagd over de implementatie van het verdrag door het VN-Comité van Genève. Zijn bemerkingsen en aanbevelingen kunnen richtinggevend zijn en werden daarom ook opgenomen in de brochure. In het algemeen kan worden meegegeven dat het comité zijn bezorgdheid meegaf over het feit dat het medisch handicapmodel nog heel sterk aanwezig is in België en dat een vrij hoog percentage personen met een handicap opgenomen is in instellingen, en schoolloopt in het buitengewoon onderwijs.

De reeds genoemde reportage van Beroepen zonder grenzen in Servië, is schokkend, en gelukkig kunnen we samen beamen dat de ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking in Vlaanderen veel beter is. En toch kan kritisch kijken naar onze realiteit verhelderend zijn. De VRT-reportage van Koppen van 4 december 2014, filmde hoe men een kleuter met downsyndroom probeert in te schrijven in het gewoon onderwijs. Bij zes van de acht pogingen resulteerde dit in een weigering waarbij de voorziene wettelijke procedures niet gerespecteerd werden.

België heeft van het VN-Comité duidelijk de boodschap gekregen dat er werk moet worden gemaakt van een actieplan rond de-institutionalisering. Maar zo'n plan heeft Vlaanderen niet. En wat te zeggen van de wachtlijsten? GRIP toont ook een filmpje waarin op een ludieke wijze wordt getoond hoe de zorgbenadering erg beperkend werkt als kinderen met een handicap gewoon willen spelen met andere kinderen.

GRIP overhandigt de brochure 'JA zeggen, JA doen' aan de leden van de Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke Kansen. Ze wil hen en andere beleidsmakers informeren over het verdrag en de verplichtingen die de ratificatie met zich meebrengt. Het is geen volledige handleiding, maar een aanzet om beleidsmakers te inspireren. Het is een 'reisgids' voor het parlementaire werk, en GRIP hoopt hen op deze reis nog geregeld als reisgezel te mogen ontmoeten.

II. Vragen en opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van GRIP

Elke Van den Brandt erkent dat de ratificatie van het verdrag op zich niet voldoende is. Uiteindelijk gaat het om het realiseren van basisrechten. Alle obstakels moeten daarbij worden weggewerkt, niet door de mensen met een beperking, maar door de maatschappij zelf die haar verantwoordelijkheid moet opnemen. Dat is nodig, want de maatschappij mist zelf ook kansen als mensen met een beperking niet volledig worden ingeschakeld. Kinderen in het onderwijs moeten bijvoorbeeld met elkaar leren omgaan in alle omstandigheden, elk talent moet de kans hebben om zich op de arbeidsmarkt te ontwikkelen enzovoort.

Wat ziet GRIP als de belangrijkste prioriteit om op wetgevend vlak te ontwikkelen? Een aantal decreten moet de transitie van het verdrag naar de eigen regelgeving waarmaken, maar wat is de ervaring van GRIP met deze decreten? Het decreet Persoonsvolgende Financiering geeft de regie zelf in handen van de mensen met een beperking, maar zij moeten natuurlijk ook de nodige instrumenten en ondersteuning ter beschikking hebben om dit echt te kunnen realiseren. Het idee van het M-decreet om kinderen met een beperking zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs te houden, is slechts mogelijk als er in voldoende omkadering wordt voorzien. Zijn hier reeds reacties op geregistreerd? En wat zijn de ervaringen in dit verband met de naschoolse en buitenschoolse opvang?

Marc Hendrickx concludeert uit de uiteenzetting dat momenteel nog kan worden gesproken over het schenden van de meest fundamentele rechten, zoals het recht op onderwijs, op spelen, op arbeid. Heeft GRIP de mogelijkheid om ook mensen bij te staan die dit recht juridisch willen afdwingen? Wordt er doorverwezen naar al dan niet gespecialiseerde advocaten? Werd reeds gedacht aan het afdwingen van rechten via een 'class action' of groepsvordering? Vooral dat laatste zou veel aandacht genereren, naast de belangrijke precedentwaarde.

Tine van der Vloet merkt op dat het vaak moeilijk is om de juiste definities te hanteren. GRIP verkiest de definitie 'mensen met een beperking', de Katholieke Vereniging Gehandicapten verkiest de term 'mensen met een handicap'. Er bestaat dus ook nu nog een zekere verwarring.

Valerie Taeldeman merkt dat er lokaal veel interesse is rond dit thema. De gemeente Maldegem heeft met de gemeentelijke speelpleinen een inclusief speelplein in werking. De vereniging 'Red de stoep' wandelt elk jaar in een andere deelgemeente en inventariseert telkens de knelpunten voor voetgangers en rolstoelgebruikers. Wordt vanuit GRIP gedacht aan het ondersteunen van deze lokale initiatieven of aan het inventariseren van de knelpunten die het vaakst worden gesignaleerd vanuit deze lokale initiatieven?

Inge Ranschaert gaat graag in op de vraag over welke initiatieven het meest dringend zijn. Zonder twijfel is er nood aan meer ondersteuning. Dat betekent dat mensen met een beperking voldoende ondersteuning moeten hebben in de keuzes die ze willen maken, en dat die ondersteuning ook beschikbaar moet zijn. Bij de toepassing van het M-decreet is de ondersteuning bijvoorbeeld vaak nog onvoldoende of niet aanwezig, of is de ondersteuning nog gekoppeld aan les volgen in het buitengewoon onderwijs. Er is bovendien nood aan ondersteuning in alle facetten van het dagelijkse leven. Dat leven is niet opgedeeld in pakketjes, maar de ondersteuning is dat wél. Als actief persoon leef je thuis, je neemt de trein, gaat naar de school, doet aan sport, cultuur enzovoort. De ondersteuning die daarbij nodig is voor personen met een beperking is telkens opgedeeld in verschillende instellingen en organisaties, en dat maakt het in de praktijk erg moeilijk.

Patrick Vandelanotte sluit zich hierbij aan. Het parlement is de ideale plaats om een transversaal beleid vorm te geven. In die zin is het reeds een goede stap dat 'handicap' werd toegevoegd aan het gelijkemansbeleid. Dat betekent echter dat in andere beleidsdomeinen het gehandicaptenperspectief telkens moet worden bewaakt. In de beheersovereenkomst met de VRT staat wel een passage over toegankelijkheid, maar er staat bijvoorbeeld heel weinig in over beeldvorming. Het correct hanteren van de juiste termen en definities zou hierin perfect een plaats kunnen krijgen. De beeldvorming dat handicap gelijk staat met zorg en dus welzijn, moet ook dringend worden gecorrigeerd naar een beeld dat handicap vanuit een breed perspectief van het dagelijkse leven benadert.

De uitrol van het M-decreet en het decreet Persoonsvolgende Financiering is in een kort tijdsbestek moeilijk te evalueren. Het is echter wel duidelijk dat dit belangrijke stappen zijn in een proces dat nooit eindigt en steeds moet worden opgevolgd.

Het gebruik van de juiste termen en definities is inderdaad niet eenvoudig voor buitenstaanders. Het belangrijkste in de definities is dat ze slaan op 'mensen', op 'personen'. Met spreekt dus niet van gehandicapten, maar telkens van mensen met een handicap of mensen met een beperking. Achter de verschillende woordkeuze zit ook een visie. De 'beperking' legt meer de nadruk op de persoon zelf terwijl 'handicap' het accent meer legt op het maatschappelijk functioneren. Een persoon met een beperking kan immers perfect functioneren in een samenleving op voorwaarde dat die maatschappij redelijke aanpassingen en voldoende ondersteuning voorziet. Op dat moment kan men spreken van iemand met een beperking, maar zonder een handicap. Op de website 'Handiwatch' staat een taalwijzer voor journalisten zodat zij de juiste termen kunnen hanteren.

De prioriteiten van vzw GRIP liggen op het Vlaamse niveau. De jaarlijkse subsidie is onvoldoende om ook lokale initiatieven te ondersteunen of te coördineren. GRIP merkt wel dat er een behoefte is aan coördinatie, want de lokale adviesraden hebben geen statuut en verschillen onderling erg sterk naargelang de mate van inspraak in het beleid. Het archiveren en uitwisselen van best practices zou fantastisch zijn. Zo is er in Leuven het project 'Hidden City' om van Leuven de meest toegankelijke stad van Europa te maken. Toegankelijkheid wordt daarbij in de meest brede zin geïnterpreteerd en slaat niet enkel op de

toegang tot het gebouw, maar ook op de bewegwijzering en het openbaar vervoer naar het gebouw, parkeerplaatsen, ontvangst, mobiliteit in het gebouw, betaalbaarheid van culturele voorstellingen enzovoort.

Juridische bijstand valt eveneens buiten het mandaat van GRIP. Bij uitgesproken vormen van discriminatie wordt doorverwezen naar het Interfederaal Gelijkekansencentrum dat wél een mandaat heeft voor juridische acties. GRIP is meer gericht op het beïnvloeden van het beleid en het verbeteren van de samenleving. Dat doet echter niets af aan het feit dat juridische acties soms nodig zijn en dat het Interfederaal Gelijkekansencentrum in de toekomst wellicht meer zal focussen op het aspect handicap. De mogelijkheid van een class action wordt niet uitgesloten, maar de acties in het verleden lagen vooral op het domein van de commerciële dienstverlening.

Lorin Parys dankt als commissievoorzitter de vertegenwoordigers van GRIP voor hun interessante uiteenzetting. Hopelijk is de brochure 'JA zeggen, JA doen' het begin van een duurzaam traject dat de parlementsleden samen met GRIP zullen afleggen.

Lorin PARYS,
voorzitter

Marc HENDRICKX,
verslaggever